

Gönderim Tarihi: 05.06.2024

Kabul Tarihi: 06.08.2024

**HATTUŞA ARŞİVİNDEN YAYIMLANMAMIŞ HİTİT FESTİVALLERİNE
AİT TABLET FRAGMANLARI I: Bo 6670, Bo 6681, Bo 6700, Bo 6702,
Bo 6703**

**Unpublished Tablet Fragments of Hittite Festivals from the Archive of
Hattusha I: Bo 6670, Bo 6681, Bo 6700, 6702, Bo 6703**

Nursel ASLANTÜRK

Doç. Dr.; Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı
n.aslanturk3@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-1470-2727

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Makalemizin konusunu, Hitit Devleti'nin merkezi Boğazköy'de gerçekleştirilen ilk dönem kazılarda (1906-1912) gün yüzüne çıkarılan, bugün Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde muhafaza edilen ve günümüze kadar henüz neşredilmemiş beş adet "Bo 6670, Bo 6681, Bo 6700, 6702 ve Bo 6703" Hitit çiviyazılı tablet fragmanları oluşturmaktadır. Çalışmamızda ele aldığımız tablet fragmanları festival metinleri olarak sınıflandırılmaktadır (CTH 670); ayrıca söz konusu tablet fragmanlarının fotoğrafları, transliterasyonları ve çevirileri verilmiş olup gerekli filolojik değerlendirmeleri yapılarak; literatüre kazandırılacaktır. Ayrıca Bo 6681 numaralı tablet fragmanının 5. satırında geçen ^{LÜ}taḫiya-, ^{LÜ}daḫiyala-, ^{LÜ}taḫiyali-: berber(?)'nin Sümercesinin ^{LÜ}ŞU.1 olduğu konusu yeniden ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hititler, Boğazköy/Hattuşa, Yayınlanmamış Tablet/fragman, Bo 6670, Bo 6681, Bo 6700, Bo 6702, Bo 6703.

Abstract

The main subject of this article is the five unpublished Hittite cuneiform tablet fragments numbered "Bo 6670, Bo 6681, Bo 6700, 6702 and Bo 6703" which were unearthed in the early period excavations (1906-1912) made in Boğazköy, the center of the Hittite State, and are kept in the Anatolian Civilizations Museum in Ankara. The tablet fragments we have discussed in our study are classified as the festival texts (CTH 670); in addition, photographs, transliterations and translations of these tablet fragments are given and will be included in the literature by making the necessary philological evaluations. Also, it will be revisited again the subject that the Sumerian of ^{LÜ}taḫiya-, ^{LÜ}daḫiyala-, ^{LÜ}taḫiyali-: barber(?) mentioned in fifth line of tablet numbered 6681 is ^{LÜ}ŞU.1.

Keywords: Hittites, Boğazköy/Hattusha, Unpublished tablet/fragments, Bo 6670, Bo 6681, Bo 6700, Bo 6702, Bo 6703.

1. GİRİŞ

Anadolu'nun kadim uygarlıklarından Hititler; çiviyazısını binlerce kil tablet üzerine uygulamışlardır. Hititler'in başkenti Boğazköy-Ḫattuşa'da yapılan arkeolojik kazılarda, ilk dönem kazılarında (1906-1912) yaklaşık onbin çiviyazılı tablet gün yüzüne çıkartılmıştır. İstanbul Arkeoloji

Müzelerinde korunma altına alınan bu tabletler konservasyonu yapıldıktan sonra iade edilmek üzere Berlin'e gönderilmiştir. Bu tabletlerden; 2943 adedi 1939 ile 1942 yıllarında Berlin'den İstanbul Arkeoloji Müzelerine geri gönderilmiştir. 7396 adedi ise 1987 yılında Doğu Berlin'den Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne getirilmiştir¹. 1987 yılında Doğu Berlin'den ülkemize geri getirilen bu Hitit çiviyazılı tabletler "Berlin Tabletleri" olarak da tanımlanmaktadır. İçerisinde yayımlanmış tabletlerin de bulunduğu Berlin Tabletleri Hititologlara yayınlanmaları için verilmiştir. Çalışmamızda; söz konusu "Berlin Tabletleri"nden beş adet "Bo 6670, Bo 6681, Bo 6700, Bo 6702, Bo 6703"² numaralı Hitit çiviyazılı tablet fragmanları detaylı bir şekilde incelenerek transliterasyon ve çevirileri yapılacaktır:

2. Bo 6670

FİĞÜR 1: Bo 6670

¹ Arıkan-Schwemer, 2022, s. 446.

² Tabletlerin yayımlanmasına izin veren (Evrak No: E-70583208-155.01-195628) Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürü Sayın Yusuf Kıracı'ya ve yardımlarını esirgemeyen Müze Müdür Yrd. Sayın Dr. Umut Alagöz'e; Müze Araştırmacısı Sayın Başak Yıldız Gülşen'e ve ayrıca fotoğraf çekimleri için Anadolu Medeniyetleri Müze fotoğrafçısı Sayın Ahmet R.Erdoğan'a çok teşekkür ederim.

Envanter Numarası: Bo 6670, Figür 1

CTH: 670

Uzunluk: 4,3 cm

Genişlik: 5 cm

Kalınlık/Yükseklik: 1,8 cm

Renk: Açık kahve renkli

Dönemi: İmparatorluk Dönemi

Tanım: Tablet in orta kısmına ait bir parçadır.

sağ sütun

x+1 [] x LÚSANGA[

2' MUNUS AMA.DINGIR^{LIM} pa/da-a-i[

3' 2 LÚ.MEŠ UM-MI-YA-NU-TI³[

4' ha-an-te-ez-zi ti-an-z[i

5' LÚ GIŠ GIDRU A-NA LÚ.MEŠ SANGA x[

6' ha-al-za-i LÚSANGA EZEN⁴??-aš?-ši²-n[a

7' A-NA GIŠ^DINANNA pi-ra-an[

8' na-aš-ta LÚ.MEŠ NAR[

9' LÚ.MEŠ ha-li-ya-re-e-eš[

10' x x x-at-x [

x+1 [] x Rahip[

2' Rahibe alır. [

3' iki sanatkar; [

4' en önde koyar[lar.

5' Asa taşıyıcısı, rahiplere x[

6' çağırır. Rahip, bayram[?]-x-x-x[

³ Weeden, 2011, s.346 dn.1601.

- 7' Lire, önde [
8' Ve sonra şarkıcılar[
9' Şarkıcı rahipler[
10' x x x-x-x [

3. Bo 6681

FİĞÜR 2: Bo 6681

Envanter Numarası: Bo 6681, Figür 2

CTH: 670

Uzunluk: 3,3 cm

Genişlik: 4,6 cm

Kalınlık/Yükseklik: 1,2 cm

Renk: Kiremit renkli

Dönemi: İmparatorluk Dönemi

Tanım: Tablet in orta kısmına aittir.

x+1 A-]NA ^DMe-iz-z[u-ul-la-
 2' ^DHu-wa-r]i-ya-zi-pa ^{GI}[^SBANŠUR⁴
 3' ^DH]u-wa-ri-ya-zi-pa ^{GI}[^SBANŠUR⁵
 4']x IŠ-TU É.EZEN⁴ ^{GI}ŠBAN[ŠUR
 5' LÚ.ME]ŠŠU.I LÚ.MEŠ ta-ḫi-ya-li-ḡe⁷-[eš
 6' -]zi LÚSANGA ^DLAMMA pí-ra-an[
 7' ^DH]u-wa-ri-ya-zi-pa ^{GI}ŠBANŠU[R[?]

x+1] Tanrıça Mezz[ulla⁷ için
 2' Tanrıça Huwar]iyazipa m[asa
 3' Tanrıça H]uwariyazipa m[asa
 4']x merasim evi(nden) [masa
 5']Berberler (temizleyiciler), berber[ler
 6' -]er/-ar. Koruyucu Tanrının rahibi önünde [
 7' Tanrıça H]uwariyazipa mas[a[?]

Yukarıda transliterasyonu ve çevirisi verilen tablet fragmanının 2., 3. ve 7. satırlarında geçen ^DHu-wa-ri-ya-zi-pa⁸ tanrıça adı Hitit çiviyazılı metinlerde “^DHu(wa)riyanze/ipa” ya da “^DHu(wa)rpazipa-” şeklinde de geçmektedir. Hitit tanrılar topluluğundaki “Koruyucu ruhlar” anlamına gelen tanrıçaların adlarındaki “-šepa-” ya da “-šipa-” son eki nazal seslerden sonra “-nzipa” olarak geçmektedir⁹. “ḫuriya-?”¹⁰dan türemiş olduğu düşünülen

⁴ Krş. str. 7.

⁵ Krş. str. 7.

⁶ HHw: 365 “bayramevi, merasim evi (Festhaus)”; Ünal, 2007, s. 99: “bayram, merasim evi (house of the festival; Festhaus)”; Ünal, 2016, s.109: “bayram, merasimevi”.

⁷ Laroche, 1946-1947, s.30; Arıkan, 1996, s.47.

⁸ Laman Hittite Name Finder; bkz. KBo 45.55 Rs. 4; KBo 45.29 Rs. III 7 Roszkowska-Mutschler, 2005, s. 72; Dupl. KUB 44.13=Bo 316 öy. III!; Roszkowska-Mutschler, 2005, s. 40, 72; Dupl. KUB 44.13=Bo 316 öy.III!

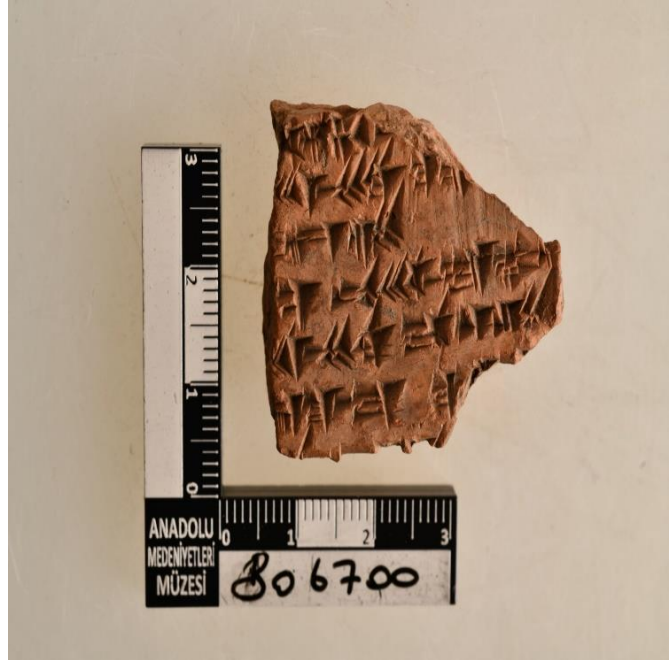
⁹ Laroche, 1946-1947, s.67; Arıkan, 2017, s.59; CHD (š/3): 381-382.

¹⁰ Laroche, 1946-1947, s.67.

“^DHu(wa)riyanze/ipa” ya da “^DHu(wa)rpazipa-” nin diğer koruyucu ruhlar gibi görevi; panteondaki büyük tanrı/tanrıçaları ikinci derece korumaktır¹¹. Bu ritüelde “É.EZEN₄: bayram evi, merasim evi” yapısının da adı geçmektedir.

Tablet fragmanının 5. satırında geçen ve aynı anlama gelen LÚ.MEŠŠU.I¹² ve LÚ.MEŠ *taḫiyalies*’in ard arda kullanılmış olması bize; “LÚ *taḫiya-*; LÚ *taḫiyali-*; LÚ *t/daḫiyala-*: berber(?)”¹³ nin Sümercesinin LÚŠU.I olduğu konusuna şüpheyle yaklaşılması gerektiğini göstermektedir¹⁴. Mevcut bilgiler ışığında, bu kelimenin “berber” anlamından ziyade başka bir meslek grubunu ya da unvanını işaret ediyor olabileceğini düşünmekteyiz. Aksi takdirde bu yazım şeklini katip tarafından yapılan bir yazım hatası olarak kabul etmemiz gerekmektedir.

4. Bo 6700

FİĞÜR 3: Bo 6700

¹¹ Arıkan, 2017, s.59.

¹² HZL: 352: LÚŠU.I: temizlikçi/temizleyici, berber; Klinger, 1996, s.251.

¹³ Kammenhuber, 1959, s.49, 51. (63-83), HW: 202; Brock, 1962, s.126-127; Singer, 1984, s. 171, 216; Daddi, 1982, s. 147; Hoffner, 1967, s.20; Weeden, 2011, s. 319 dn. 1475, 1479.

¹⁴ Ayrıca bkz. Otten, 1973, s.77 dn.2.

Envanter Numarası: Bo 6700, Figür 3

CTH: 670.2567

Uzunluk: 3 cm

Genişlik: 3,8 cm

Kalınlık/Yükseklik: 1 cm

Renk: Kiremit renkli

Dönemi: İmparatorluk Dönemi

Tanım: Tabletten orta kısmına ait bir parçadır.

x+1]ar-*ha* x[-
 2' LÚ.ME]ŠME-ŠE-DI ku-e[-
 3' *ha*]r-kán-zi
 4' -]iz/-e³ pé-eš-ši-ya-az-z[i
 5' LÚ.ME]ŠME-ŠE-DI da-an-zi[
 6' DUMU.]É.GAL-*ma* ku-e x[
 7']x x x x x[

x+1]uzağa x[-
 2'] Saray muhafızları kim/hangi/ne[-
 3' tuta]rlar.
 4']x² ata[r.
 5'] Saray muhafızları alırlar.[
 6' Saray] nazırları ise kim/hangi/ne[
 7']x x x x x[

Yukarıda transliterasyonu verilen tablet fragmanı muhtemelen tabletin sol sütunudur.

5. Bo 6702

Envanter Numarası: Bo 6702, Figür 4

CTH: 670.2573

Uzunluk: 4,9 cm

Genişlik: 2,3 cm

Kalınlık/Yükseklik: 1,8 cm

Renk: Kiremit renkli

Dönemi: İmparatorluk Dönemi

Tanım: Sol sütun. Tabletten orta kısmına ait bir parçadır.

FIGÜR 4: Bo 6702

x+1

e-k]u-zi

2'

1¹⁵]NINDA.GUR₄.RA *pár-ši-ja*

¹⁵ Krş. satır 6 ve 8.

3']e-ku-zi
4' 1¹⁶ NINDA.GUR₄.RA[?]] p_{ár}-š_i-i_a

5']-x/-i GA.KIN.AG
6']x 1 NINDA.GUR₄.RA p_{ár}-š_i-i_[a]

7']an-dur[?][-za[?]]
8']x 1 NINDA.GUR₄.RA p_{ár}-š_i-i_[a]
9']x x x

x+1 iç]er.
2' bir] kalın ekmeği parçalar.

3']içer.
4' bir kalın ekmeği[?]] parçalar.

5']-x peynir
6']x bir kalın ekmeği parçala[r].

7']içeri[de[?]
8'] bir kalın ekmeği[parçalar^{??}.]
9']x x x

6. Bo 6703

Envanter Numarası: Bo 6703, Figür 5

CTH: 670.2573

Uzunluk: 4,8cm

Genişlik: 4 cm

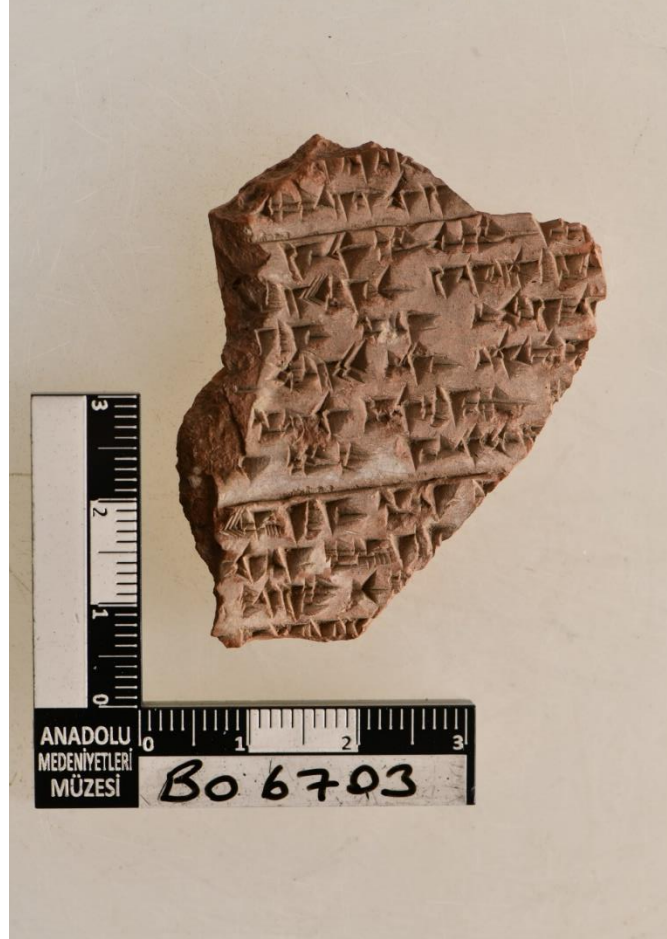
¹⁶ Krş. satır 6 ve 8.

Kalınlık/Yükseklik: 0,6 cm

Renk: Kiremit renkli

Dönemi: İmparatorluk Dönemi

Tanım: Tabletten orta kısmına ait bir parçadır.

FİĞÜR 5: Bo 6703

x+1

-]x-an-zi[

2'

]mi-iš-ša-a¹⁷[

¹⁷ Tablet fragmanının 2.satırında geçen “mišša” Hattice interjektiondur; Soysal, 2004, s.644-645; Fuscagni, 2007, s.182. Hitit çiviyazılı metinlerde genellikle festival

3']A-NA LUGAL MUNUS.LUGAL x-x[
 4'] ŠU^{MEŠ}-ŠU-NU a-ar-ra-a[n-zi
 5']-x GAL GADA-an pé-e-da[-
 6' ku-iš¹⁸ GIŠŠUKUR¹⁹] ħar-zi na-aš ħu-u-up-pár[-aš²⁰
 7']kat-ta GÜB-la-az i[-i-ya-at-ta²¹
 8' ta-aš-ká]n LUGAL-i me-na-aḥ-ḥ[a-an-da ti-i-e-ez-zi²²

9' GAL DUMU]^{MEŠ}.É.GAL GADA-an E[GIR

10']x-an DUMU.É.[GAL

11'] da-a-i nu DU[MU

12']x x x-an-zi [

x+1 -]x -erler/-arlar. [

2']mišša! (Alın!)[

3']kral (ve) kraliçe için x[

4'] ellerini yıkar[ar.

metinlerinde “mišša, miša, anamiša” şeklinde de geçmekte olup “Alın!(?)” anlamına gelmektedir; bunun için bkz. HEG(1-m): 202; CHD(1-n): 296; Soysal, 2004, s.644-645; Ünal, 2007, s.450; buna karşın HW: 143'te “ritüelde bağırma” anlamı da verilmektedir. “miššā meššā” şeklinde geçişleri verilmektedir.

¹⁸ Bkz. KUB 25 16 (Bo 2600) öy.I 18; Alp, 1993, s. 45; Thesaurus Linguarum Hethaeorum digitalis, hethiter.net/: TLHdig KUB 25.16 (2021-12-31).

¹⁹ Bkz. KUB 25 16 (Bo 2600) öy.I 18; Alp, 1993, s. 45; Thesaurus Linguarum Hethaeorum digitalis, hethiter.net/: TLHdig KUB 25.16 (2021-12-31).

²⁰ Bkz. KUB 25 16 (Bo 2600) öy.I 19; Alp, 1993, s. 45; Thesaurus Linguarum Hethaeorum digitalis, hethiter.net/: TLHdig KUB 25.16 (2021-12-31).^(DUG) ħuppar için bkz. Coşkun, 1979, s.46-54.

²¹ Bkz. KUB 25 16 (Bo 2600) öy.I 20; Alp, 1993, s. 45; Thesaurus Linguarum Hethaeorum digitalis, hethiter.net/: TLHdig KUB 25.16 (2021-12-31).

²² Bkz. KUB 25 16 (Bo 2600) öy.I 21-22; Alp, 1993, s. 45; Thesaurus Linguarum Hethaeorum digitalis, hethiter.net/: TLHdig KUB 25.16 (2021-12-31).

5']-x büyük kumaşı (keteni) götür[-
 6' mızrağı] tutan ve o *huppar*[
 7']aşağıda sol(un)dan g[ider.
 8' Ve o] kralın karşı[sına geçer.

9' Saray nazırlarının başı] kumaşı ar[kasında
 10']x-x saray na[zırı
 11']alır. Ve erkek ço[cuk?/Prens?/Saray nazırı/(nın) başı
 12']x x x-erler./-arlar. [

Yukarıda transliterasyonu ve çevirisi verilen tablet fragmanı içerik açısından değerlendirildiğinde fragmanın 6-9. satırları arası AN.TAḪ.ŠUM^{SAR} bayramının ikinci gününü anlatan KUB 25.16 (Bo 2600) (CTH 606.2) metnin öy.I 18-23 satırları arasına benzerlik göstermektedir. Bu nedenle de söz konusu tablet fragmanının rekonstrüksiyonu ilgili metne göre tarafımızdan yapılmıştır. Fragmanda ritüele katılan kral ve kraliçedir. Saray nazırı, mızrak görevlisi ve saray nazırlarının başı ise ritüelde kraliçe çiftin yanında yer alan görevlilerdir. Ritüelde kral ve kraliçenin ellerini yıkadığından bahsedilmektedir. Mevcut bilgiler doğrultusunda ritüelin başlangıcı olabileceğini düşünmekteyiz²³.

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çalışmamızda Hitit Devleti'nin merkezi Boğazköy'de yapılan arkeolojik çalışmalar kapsamında ortaya çıkarılan; bugüne kadar henüz yayımlanmamış aynı zamanda "Berlin Tabletleri" olarak da tanımlanan Bo 6670, Bo 6681, Bo 6700, Bo 6702 ve Bo 6703 numaralı Hitit çiviyazılı tablet fragmanları detaylı bir şekilde incelenmiş söz konusu tablet fragmanlarının fotoğrafları, transliterasyonları ile çevirileri verilmiş olup filolojik değerlendirmeleri yapılmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda; çalışmamızda ele aldığımız Hitit İmparatorluk dönemine tarihlendirilen Bo 6681 numaralı tablet fragmanın 5'. satırının transliterasyonunu yaptığımızda LÚ.MEŠŠU.I ve LÚ.MEŠ^{SAR}taḫiyalieš'in ardışık kullanılmış olması dikkatimizi çekmektedir. Yani meslek grubunun hem Hititçesi hem de Sümercesi peş peşe kullanılmıştır. Bir unvanının ya da meslek grubunun hem Hititçesi'nin hem de Sümercesinin aynı satırda peş peşe kullanılmış olmasından dolayı "LÚtaḫiya-; LÚtaḫiyali-

²³ Bunun için bkz. Ardzinba, 2010, s.142.

LÚ^U/dañiyali-: berber(?)²⁴nin Sümercesinin LÚŠU.I olduğu konusuna Őüpheyle yaklaşılması gerektiğini dűřünmekteyiz; aksi takdirde yazmanın yazım hatası olarak kabul edilmesi ihtimali göz ardı edilmemelidir. Bundan dolayı da söz konusu tablet fragmanı ayrı bir ehemmiyet arz etmektedir. Buna ilaveten çalışmamızda altı çizilmesi gereken bir diğer önemli husus ise tablet fragmanları üzerinde yapmış olduğumuz filolojik değerlendirmeler sonucunda Hitit İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen Bo 6702 ve Bo 6703 numaralı fragmanların rekonstrüksiyonları tarafımızca yapılmıştır. Bu fragmanlar arasında en çok dikkatimizi çeken Bo 6703'teki ritüeldir. Ritüele kral ve kraliçenin bizzat katıldığı görülmektedir. Ayrıca saray nazırlarının başı, asa taşıyıcısı ve saray nazırı ritüelde yer alan diğer görevlilerdir. Fragmandan kral ve kraliçenin "el yıkama" ritüelini gerçekleştirdiğini öğrenmekteyiz; krali çiftin bu eylemi bize, ritüelin başlangıç aşaması olabileceğini düşündürmektedir.

Söz konusu fragmanın 6-9. satırları arasının AN.TAĐ.ŠUM^{SAR} bayramının ikinci gününü anlatan KUB 25.16 (Bo 2600) (CTH 606.2) öy.I 18-23 satırları arasına benzerlik gösterdiği de tarafımızdan tespit edilmiştir ve Bo 6703 tablet fragmanın rekonstrüksiyonu bu metne göre yapılmıştır. Rekonstrüksiyonu yapılan bir diğer fragman Bo 6702'de bir ekmeğin parçalanması ve içmek eylemlerinin gerçekleştirildiği ritüel eylemleri anlatılmaktadır.

Hitit İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen fragmanlardan Bo 6670'de ritüele katılan görevliler rahip, rahibe, sanatkar, asa taşıyıcısı, şarkıcılar ve şarkıcı rahipler iken Bo 6681'de Koruyucu Tanrının rahibi ile berberlerdir. Bo 6700'de ise saray muhafızları ve saray nazırları ritüelde yer alan görevlilerdendir.

Çalışmamızda ele aldığımız tablet fragmanları; genel olarak "dini içerikli metinler" grubunda yer alan festival metinleri "CTH 670" olarak sınıflandırılmaktadır. Bununla birlikte Hititlerin düzenli olarak kutladıkları festivallerin sayısının hem çokluğu hem de bu festivallerdeki ritüel uygulamalarının, temaların, motiflerin, dil ve ifadelerin benzer olmasından dolayı söz konusu tablet fragmanlarındaki dilsel/semantik göstergelerin hangi festivale/bayrama ait olduğunu ayırıştırmamızda ya da klasifiye etmemizde yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda fragmanların hangi festivale ait olduğu yeterli düzeyde kanıtlanamadığından; belirsiz kalmakta ve konuya ilişkin ek bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır.

²⁴ Kammenhuber, 1959, s. 49, 51. (63-83); Daddi, 1982, s.147; Weeden, 2011, s. 319 dn. 1475, 1479.

8. SUMMARY

The Hittites, as an ancient civilization of Anatolia, used cuneiform script on thousands of clay tablets. The Hittite cuneiform tablets unearthed during the early archaeological excavations in Bogazköy-Ḫattuša, the capital city of Hittites, were returned to our country from Germany in 1987 and are known as the “Berlin Tablets”. In our article, five Hittite cuneiform tablet fragments of Berlin Tablets numbered Bo 6670, Bo 6681, Bo 6700, Bo 6702, Bo 6703 which have given to me have been examined in detail. The article includes photographs, transliterations, and translations of these tablets or fragments, along with their philological evaluations.

Bo 6670, a fragment from the middle part of a tablet, is dated to the Hittite Empire period. This tablet fragment which is part of a festival fragment measures 4.3 cm in length, 5 cm in width, and 1.8 cm in thickness, and is light brown. the participants mentioned in the ritual in Bo 6670 were priests, priestesses, artisans, staff bearers, singers and cult-singers.

Bo 6681, another fragment from the middle part of the tablet also dated to the Hittite Empire period, is brick colored. This tablet fragment which is a festival fragment (CTH 670) measures 3.3 cm in length, 4.6 cm in width, and 1.2 cm in thickness. This tablet fragment is particularly significant. In the fifth line of the tablet fragment, the terms ^{LÚ.MEŠ}ŠU.I and ^{LÚ.MEŠ}taḫijaš, which have the same meaning, are used consecutively. Therefore, we consider that it is necessary to be sceptical that the Sumerian of “^{LÚ}taḫija-; ^{LÚ}taḫijali-: barber(?)” might be ^{LÚ}ŠU.I. In the light of available information, we consider that this word might refer to a different professional group or title rather than “barber”, otherwise, we have to accept that this spelling as a typographical error made by the scribe. Meanwhile, the participants mentioned in the ritual in Bo 6681 were the priest of the Protective deity and barbers.

Bo 6700 is dated to the Hittite Empire period. The brick-colored tablet fragment measures 3 cm in length, 3.8 cm in width, and 1 cm in thickness. In Bo 6700, palace guards and palace official were among the officials involved in the ritual.

The tablet fragment which forms the left column and is at the middle part of the tablet is brick colored. It is dated to the Hittite Empire period. The Bo 6702 tablet fragment measures 4.9 cm in length, 2.3 cm in width, and 1.8 cm in thickness.

The brick-colored tablet fragment belonging to the middle part of the Bo 6703 tablet, dated to the Hittite Empire period, measures 4.8 cm in length,

4 cm in with, and 0.6 cm in thickness.

In addition, as a result of the philological evaluations we conducted on the tablet fragments in our study, we reconstructed the fragments numbered Bo 6702 and Bo 6703. The ritual in Bo 6703 catches our attention the most among these fragments. It is seen that the king and the queen personally participated in the ritual. In addition, the head of palace officials, the scepter bearer and the palace officials are the other officials involved in the ritual. We learn from the fragment that the king and queen performed the ritual of “hand washing”, this action of the royal couple suggests that this may have been the initial stage of the ritual. We have also determined that lines 6 th -9 th of the fragment in question are similar to lines 18-23 of KUB 25.16 (Bo 2600) (CTH 606.2) obv.I narrating the second day of the feast of AN.TAH. ŠUM^{SAR} and the reconstruction of tablet fragment Bo 6703 is made based on this text. Another reconstructed fragment Bo 6702 describes ritual actions involving the breaking of a bread and drinking.

The tablet fragments discussed in our article are classified as “CTH 670” festival texts which are generally included within the “texts with religious content” group. However, due to the large number of festivals regularly celebrated by the Hittites and the similarity in ritual practices, themes, motifs, language, and expressions across these festivals, it is insufficient to classify the specific festival/holiday to which the linguistic and semantic indicators in the tablet fragments pertain. In this context, as the festival to which the tablet fragments belong to cannot be sufficiently proved, it remains unclear and additional information on the subject is needed.

9. KAYNAKLAR

- Arıkan, Y. (1998). Hitit dualarında geçen bazı tanrı adları. *III. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (ss.45-51), 1996, Çorum.
- Arıkan, Y. (2017). Hitit dininin tarihi gelişimi ve Hitit panteonu, A.Semih Güneri (Ed.) *Yaşar Coşkun'a Saygı Yazıları*, (ss.41-72). K.A.M. Yayınları. İzmir.
- Arıkan, Y.- Schwemer, D. (2022). Boğazköy'de bulunan yayımlanmamış Hititçe tablet parçaları, *Tarih İncelemeleri Dergisi XXXVII-2*: 445-456.
- Brock, N. Van (1962). Derives nominaux en L du hittite et du louvite, *RHA 20/ 71*: 69-168.
- Coşkun, Y. (1979). *Boğazköy metinlerinde geçen bazı seçme kap isimleri [Einige ausgewählte Gefässbezeichnungen aus den Boğazköy- Texten]*, Ankara.
- E. Laroche, (1971). *Catalogue des textes hittites*. Paris. <https://www.hethport.uni-wuerzburg.de/CTH/>
- Friedrich J. (1952-1954). *Hethitisches wörterbuch*. (HW), Kurzgefasste kritische Sammlung der Deutungen hethitischer Wörter. 1.-4. Lieferung, Heidelberg.

- Fuscagni, F. (2007). *Hethitische unveröffentlichte Texte aus den Jahren 1906-1912 in der Sekundärliteratur*, Wiesbaden: HPMM 6, Harrassowitz Verlag.
- Güterbock, H.G., Hoffner, H.A. ve van den Hout Th.P.J. (2013). *The Hittite dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago*. Vol. Š, fasc. 3 (še- to šizišalla-), (CHD S/3) Chicago.
- Hethitologie Portal Mainz* (HPM) (<https://www.hethport.uniwuerzburg.de>)
- Hoffner H.A. (1967). An English-Hittite glossary, *RHA* 25/80: 6-99.
- Kammenhuber, A. (1959). Protohattisch-Hethitisches, *MSS* 14: 63-83.
- Keilschrifttexte aus Boghazköi*. Leipzig-Berlin 1916 vd.
- Keilschrifturkunden aus Boghazköi* (KUB). Berlin Bd. 1-60 1921- 1990.
- Klinger, J. (1996). *Untersuchungen zur rekonstruktion des hattischen Kultschicht*, StBoT 37, Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Kloekhorst, A. (2008). *Etymological dictionary of the Hittite inherited lexicon* (EDHIL), Brill.
- Konkordanz Silvin Košak, *Konkordanz der hethitischen Keilschrifttafeln* (https://www.hethport.uniwuerzburg.de/hetkonk/hetkonk_abfrageF.php)
- Laroche, E. (1946-1947). Recherches sur les noms des dieux hittites, *RHA* 7/46: 7-139.
- Otten, H. (1973). Das ritual der Allī aus Arzawa. *ZA* 63: 76-82
- P.Daddi, F. (1982). *Mestieri, professioni e dignità nell'Anatolia ittita*, Roma: Dell'instituto per gli Studi Micenei ed Egeo-Anatolici del Consiglio Nazionale delle Ricerche Dirett'ore Prof. Anna Sacconi.
- Puhvel J. (1984). *Hittite etymological dictionary* Vol. 1: Words beginning with A; Vol 2: Words beginning with E and I, (HED), Berlin - New York - Amsterdam.
- Roszkowska-Mutschler, H. (2005). *Hethitische texte in transkription*. *KBo* 45, DBH 16, Dresden.
- Rüster, C.-Neu, E. (1989). *Hethitisches Zeichenlexikon. Inventar und Interpretation der Keilschriftzeichen aus den Bogazköy-Texten*, Wiesbaden: Otto Harrassowitz
- Singer, I. (1984). *The Hittite KI.LAM festival*, StBoT 28 Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Soysal, O. (2004). *Hattischer wortschatz in Hethitischer textüberlieferung*, Brill.
- Thesaurus Linguarum Hethaeorum digitalis, (TLH). hethiter.net/: TLHdig KUB 25.16 (2021-12-31).
- Tischler J. (2001). *Hethitisches handwörterbuch-Mit dem wortschatz der Nachbarsprachen*, 2., (HHw), vermehrte und verbesserte Auflage, Innsbruck.
- Tischler J. (2004). *Hethitisches etymologisches glossar*, (HEG), Teil II/2, Lief. 13 : S/1, (IBS 20) Innsbruck.
- Ünal, A. (2007). *Multilinguales handwörterbuch des Hethitischen/ A Concise Multilingual Hittite Dictionary / Hititçe Çok Dilli El Sözlüğü*, Hamburg.
- Ünal, A. (2016). *Hititçe-Türkçe Türkçe-Hititçe büyük sözlük Hattice, Hurrice, hiyeroglif Luvicesi, çivi yazısı Luvicesi ve Palaca sözcük listeleriyle birlikte*,

Ankara: Bilgin Yayınevi .

Weeden, M. (2011). *Hittite logograms and Hittite scholarship*, StBoT 54, Wiesbaden: Otto Harrassowitz.

Çatışma beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ilişkilerimin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederim.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

